

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים

וילדיהם דרור הלל ואשר יש'

עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי

וילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה

רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

להחמיץ את שני הלחם [ומין

חמץ שבתודה] **בתפוחים**

לדעת תנא קמא – אין מחמיצים את שתי הלחם

[ומין חמץ שבתודה] **בתפוחים**, כי תפוחים אינם

עושים את העיסה לחמץ גמור. [ולכן מחמיצים

אותם כדעת רבי מאיר או כדעת רבי יהודה].

ולדעת רבי חנינא בן גמליאל [או רבי חנינא בן

תרדיון] – מחמיצים את שתי הלחם בתפוחים.

עיסה של חולין שהחמיצה על ידי תרומה

עיסה של חולין, שהחמיצו אותה על ידי שאור של

תרומה, אף על פי שהשאור אינו אלא מיעוט בכל

העיסה, **כל העיסה נידונית כתרומה**, כי מאחר

שהשאור מחמיץ את כל העיסה, אינו בטל בה.

ולא רק שאור גמור שעושה את העיסה חמץ גמור

דינו כן, **אלא אף דבר שמחמיץ את העיסה קצת**

דינו כן, כי מאחר שמחמיץ קצת את כולה, ונותן

טעם בכולה, אינו בטל בה.

ולכן, תפוח של תרומה, שריסקוהו ונתנוהו בתוך

עיסה של חולין להחמיצו, לדברי הכל, כל

העיסה נידונית כתרומה מחמתו ואסורה

לישראל, ואף לדעת תנא קמא [לעיל], האומר,

שתפוחים אינם מחמיצים את העיסה להיות

חמץ גמור.

קמיצת מנחת חוטא

כבר נתבאר בפרקים קודמים, שהקומץ את

המנחה, קומץ בשלוש האצבעות האמצעיות,

ומוחק את כל היוצא מהן לחוץ, על ידי האגודל

מצד אחד, ועל ידי הזרת מצד אחר.

והנה, כל המנחות, הן אלו הנקמצות אפויות, והן

אלו הנקמצות בעודן סולת, ניתן לקמוץ מהן

באופן שלא יפול מהן מהצדדים אלא מה שמוחק,

כי אינן נקמצות כשהן קמח, שהוא מתפורר,

ועלול ליפול ממנו יותר מדאי, ולהיות חסר

מהקומץ, כי הן נקמצות כשהן אפויות או כשהן

סולת בלולה בשמן [כלומר בצק].

אבל מנחת חוטא אינה נקמצת אפויה, וגם אינה

נקמצת בלולה בשמן, כי נאמר בה "לא יָשִׂים

עָלֶיהָ שֶׁמֶן".

ולדעת רבי אילא – היא נקמצת כשהיא קמח,

ולפיכך, אין לך קשה לקמיצה יותר ממנחת

חוטא, כי כשהוא מוחק את היוצא, [על ידי

האגודל והזרת], נושר מן הקמח יותר מדאי,

ונעשה הקומץ חסר.

אולם לדעת רבי יצחק בר אבדימי – אין המנחה

הזו נקמצת כשהיא קמח אלא כשהיא עיסה,

שכן אף שאסור לתת בה שמן, מים מותר לתת

בה, ואם כן, עושים ממנה עיסה של סולת ומים,

וניתן לקומצה כשאר המנחות הנקמצות בעודן

סולת.

< **מתחילה אמרו, שנחלקו, באיזה אופן משערים**

את מידת הקומץ.

- לדעת רבי אילא שיעור הקומץ הוא כפי שהיה

בעודו סולת ולפיכך אם יערב בו מים לא יהיה

בקומצו סולת באותה מידה שהיה בה אם לא

היה מעורב במים ולפיכך הקמיצה פסולה.

- ולדעת רבי יצחק בר אבדימי, שיעור הקומץ

הוא כפי שהוא עתה ואם עתה מעורב בו מים כפי

מה שהוא נקמץ עם המים כך הוא שיעורו.

< **ולמסקנה, יתכן שלדברי הכל משערים את**

הקומץ כפי שהוא עכשיו, אבל נחלקו, אם מותר

לבלול את המנחה במים.

- לדעת רבי אילא, מאחר שנקראת מנחה זו

"יִחְרְבָה", אין לערב בה שום דבר, שתהא חרבה

מכל דבר.

- ולדעת רבי יצחק בר אבדימי, לא נקראת

המנחה הזו חרבה, אלא משמן המוזכר בכתוב

הזה לעניין שאר מנחות, "וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן

וְחֻרְבָה", אבל מים מותר לתת בה.

בשר שתפח או צמק [לעניין טומאה]

< שיעור אוכל, לטומאת אוכלים הוא כשיעור

ביצה. ובתחילת הסוגיה אמרו, שנחלקו חכמים

בדין זה, כשמתחילה היה בבשר כשיעור, ואחר

כך נצטמק לפחות מהשיעור. או שתחילה לא היה

בו כשיעור, ואחר כך תפח ועמד על השיעור,

לדעת רב ורבי חייא ורבי יוחנן – דנים אותו כפי

מה שהוא עכשיו, אם עכשיו יש בו כשיעור ביצה,

אף על פי שבא לו השיעור על ידי תפיחה, הרי זה

מטמא טומאת אוכלים. ואם עכשיו אין בו

כשיעור ביצה, אף על פי שהיה לו ונצטמק, אינו

מטמא טומאת אוכלים.

ולדעת שמואל ורבי שמעון ברבי ורבי שמעון בן לקיש – דנים אותו כפי מה שהיה קודם שנשתנה, אם מתחילה היה בו כשיעור ביצה, אף על פי שעכשיו נצטמק ואין בו שיעור, הרי זה מטמא טומאת אוכלים. ואם מתחילה לא היה בו כשיעור ביצה, אף על פי שתפח ועתה יש בו כשיעור, אינו מטמא טומאת אוכלים [מהתורה]. אבל חכמים תיקנו, שיטמא טומאת אוכלים ותקנה זו, לא רק בדבר שיש בו טומאת אוכלים מהתורה, אלא אף בפיגול ונותר, שמטמאים את הידים מתקנת חכמים, אם מתחילה לא היה בהם שיעור, ותפחו ועמדו על השיעור, מטמאים [את הידים].

< ומסקנת הסוגיה,

א. כשמתחילה היה בבשר כשיעור, ואחר כך נצטמק לפחות מכשיעור, מאחר שאין בו כשיעור, לדברי הכל, אינו מטמא טומאת אוכלים.

ב. וכשמתחילה לא היה בו כשיעור, ואחר כך תפח ועמד על השיעור, לדברי הכל, מעיקר הדין אינו מטמא טומאת אוכלים כי מה שתפח אינו [איסור], אלא מים בעלמא שבלע, ואינו מגוף הדבר, אבל תקנת חכמים היא, שיהא מטמא טומאת אוכלים, ולכן **מטמא טומאת אוכלים מדרבנן**.

ג. וכשמתחילה היה בו כשיעור, ואחר כך נצטמק לפחות מכשיעור, ובטל מתורת טומאת אוכלים, ואחר כך חזר ותפח, נחלקו חכמים,

לדעת רב ורבי חייה ורבי יוחנן – דנים אותו כפי מה שהוא עכשיו, ומאחר שעתה יש בו כשיעור, וגם מתחילה היה בו כשיעור, ודאי כל השיעור שיש בו עתה הוא מגופו, והרי זה מטמא טומאת אוכלים מהתורה, ואין לומר כיון שנדחה נדחה, כי אין דין דיחוי באיסורים. [והוא הדין לעניין מאכלות אסורים, כגון פיגול ונותר וחלב, שהיה בהם כשיעור, וצמקו, וחזרו ותפחו, שהאוכלם חייב כרת מהתורה].

ולדעת שמואל ורבי שמעון ברבי ורבי שמעון בן לקיש – דנים אותו כדין מצומק שתפח, כי כשהצטמק נדחה מדין טומאת אוכלים מהתורה, ואף על פי שאחר כך כשחזר ותפח, מגופו תפח, מכל מקום, מאחר שנדחה פעם אחת מתורת טומאת אוכלים, שוב אינו חוזר לה, כי יש דין דיחוי באיסורים, ולכן כשחזר ותפח אחר שהיה מצומק, אינו מטמא טומאת אוכלים אלא מדרבנן. [ודבריהם נדחו מברייתא].

שיעור מעשר ראשון

מעשר ראשון הוא אחד מעשרה מהתבואה [אחר הוצאת תרומה גדולה], כלומר מכל עשרה, אחד ניתן למעשר ותשעה יוצאים לחולין על ידו.

אבל המרבה במעשרות, כגון שנותן שנים מעשרה למעשר, **פירותיו מתוקנים**, כי נתן די מעשר עבור השמונה, [שכן להוציא תשעה לחולין צריך לתת אחד למעשר, ולהוציא שמונה לחולין צריך לתת תשע עשירות של אחד למעשר, וכאן כנגד שמונה נתן שנים], אבל **מעשרותיו מקולקלים**, כי מתוך השנים שנתן למעשר, אין מעשר אלא כפי הצריך להוציא את השמונה לחולין, [כלומר תשע עשירות של אחד], אבל השאר, [אחד ועוד עשירות], הן טבל.

וכן הממעט במעשרות, כגון שנותן חצי של אחד מעשר למעשר, **מעשרותיו מתוקנים**, כלומר, החצי שנתן למעשר, מעשר גמור הוא, להתיר חמישה מתוך השאר, אבל **פירותיו מקולקלים**, כי ארבעה ומחצה מהנותרים הם טבל, ונמצא שבתשעה ומחצה שעליהם הפריש את המעשר, יש חולין וטבל מעורבים.

שיעור תרומה גדולה

מדין תורה, אין שיעור לתרומה גדולה, וכל שיעור שיתן, הרי זה תרומה גדולה לפטור את שאר התבואה, **ואפילו חיטה אחת** שמוציא לתרומה, **פוטר** אלף כור חטים.

אבל חכמים תקנו לה שיעור. עין יפה, אחד מארבעים. **עין בינונית**, אחד מחמישים. **ועין רעה**, אחד מששים.

ולפי ששיעורה מדברי חכמים, אין צריך למדוד את התבואה לדייק בשיעור הזה, וניתן לתרום מאומד, כלומר לפי ראות העין, ואף אם ירבה יותר מהשיעור אין בדבר קלקול.

שיעור תרומת מעשר

שיעור תרומת מעשר מפורש בתורה, שהוא אחד מעשרה מהמעשר, [כלומר עשירית מהמעשר], שנאמר, "וְאֶל הַלְוִיִּם תִּדְבֹּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֵתם בְּנִחְלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת ה' מֵעֵשֶׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר".

ולדעת רוב החכמים, ובכללם רבי אליעזר ברבי יוסי – שיעור תרומת מעשר הוא אחד מעשרה בדיוק, **לא פחות ולא יותר**, וכשם שהמרבה או ממעט במעשרות מקלקל הוא כד המרבה או ממעט בתרומת מעשר, **מקלקל הוא**, [המרבה בתרומה מקלקל אותה והממעט בתרומה מקלקל את השאר].

ולדעת אבא אלעזר בן גומל – נאמר "וְנִחַשְׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם" בלשון רבים, ללמד, שהכתוב הזה, המלמד שתרומה ניטלת במחשבה, מדבר בשתי תרומות, תרומה גדולה, ותרומת מעשר, וכשם שהושוו לעניין זה, שהם ניטלות במחשבה, כך הושוו לעניין זה, ששתיהן ניטלות באומד ולא במידה, וששתיהן ניטלות בעין יפה, ולפיכך **אם הרבה על השיעור לא קלקל את הפירות.**

תרומות ומעשרות מתאנים על

גרורות או מגרורות על תאנים

תאנים גדולות בנפחן, לכל הפחות פי שנים

מגרורות [=תאנים יבשים שצמקו וכווצו].

ואם כן, כשבא לעשר מהתאנים על הגרורות, אם יעשר לפי מניין, עשר תאנים על תשעים גרורות, **יהא המעשר מרובה יותר, מאשר אם יעשר לפי מידה, כגון קב תאנים על תשעה קבין** גרורות, **כי כשיעשר לפי מידה, לא יהיו אלא חמש תאנים על תשעים גרורות.**

וכשבא לעשר מהגרורות על התאנים, אם יעשר לפי מידה, כגון קב גרורות על תשעה קבין תאנים, **יהא המעשר מרובה יותר, מאשר אם יעשר לפי מניין, עשר גרורות על תשעים תאנים, כי כשיעשר לפי מידה, יהיו עשרים גרורות על תשעים תאנים.**

< ולעניין תרומה שניטלת באומד, ואין בה קלקול אם ירבה לתת יותר מדאי.

לדעת תנא קמא – תמיד יתן באופן שתהא התרומה מרובה, כלומר, כשתורם מהתאנים

יתרום לפי מניין, וכשתורם מהגרורות יתרום לפי מידה.

ויתכן שלדעת רבי אלעזר ברבי יוסי – מאחר שניתן להחזיר את הגרורות לקדמותן על ידי שליקה, יש לדון כאילו הן תאנים, ואין צריך לתרום לפי מידה אלא לפי מניין.

< ולעניין מעשר, שאין לעשר יותר מאחד מעשרה, שלא יהיו המעשרות מקולקלים [כמבואר לעיל], **לא נתפרש בסוגיה, היאך מעשרים, אם לפי מידה, או לפי מניין, אולם מתוך הסוגיה משמע.**

שאם תמיד משערים דבר לפי מה שהוא עכשיו – יש לעשר לפי מידה ולא לפי מניין, כי עכשיו

הגרורות מצומקות, ואינן שוות לתאנים ואם יעשר לפי מניין אין זה חלק אחד מעשרה.

ואם תמיד משערים דבר לפי מה שהיה מתחילתו – יש לעשר לפי מניין, כי מתחילה גם הגרורות היו כמו התאנים, **ואם כן כשמעשר תשע תאנים על גרורת אחת או להיפך, הרי זה מעשר אחד מעשרה.**

וכל זה לדעת תנא קמא, אבל לדעת רבי אלעזר ברבי יוסי, אף אם תמיד משערים דבר כמו שהוא עכשיו, יש לעשר תאנים וגרורות לפי מניין, כי גרורות שונות משאר דברים שנשתנו, שהן יכולות לחזור לקדמותן על ידי שליקה, ולכן, אף אם שאר דברים נידונים כמו שהם עתה, את הגרורות יש לדון כמו שהיו בתחילה, שהן שוות לתאנים.

ולפי מה שכתבו התוס', שלדעת אבא אלעזר בן גומל מותר להרבות במעשרות, אף בזה יתן תמיד באופן שבו המעשר מרובה, כלומר, כשתורם מהתאנים יתרום לפי מניין, וכשתורם מהגרורות יתרום לפי מידה, כפי שנתבאר לעניין תרומה גדולה.

< ולעניין תרומת מעשר.

לדעת תנא קמא שהוא אבא אלעזר בן גומל – מאחר שניתן להרבות בתרומה הזו, ולתת בעין יפה, תמיד יתן באופן שתהא התרומה מרובה, כלומר, כשתורם מהתאנים יתרום לפי מניין, וכשתורם מהגרורות יתרום לפי מידה, כפי שנתבאר לעניין תרומה גדולה.

אבל לדעת האומרים שאין להרבות בתרומה הזו – דינה כפי שנתבאר לעניין מעשר. שאם תמיד משערים דבר לפי מה שהוא עכשיו, יש לעשר לפי מידה ולא לפי מניין, כי עכשיו הגרורות מצומקות, ואינן שוות לתאנים ואם יעשר לפי מניין אין זה חלק אחד מעשרה. ואם תמיד משערים דבר לפי מה שהיה מתחילתו, יש לעשר לפי מניין, כי מתחילה גם

הגרורות היו כמו התאנים, ואם כן כשמעשר תשע תאנים על גרורת אחת או להיפך, הרי זה מעשר אחד מעשרה.

ולדעת רבי אלעזר ברבי יוסי – אף אם תמיד משערים דבר כמו שהוא עכשיו, יש לעשר תאנים וגרורות לפי מניין, כי גרורות שונות משאר דברים שנשתנו, שהן יכולות לחזור לקדמותן על ידי שליקה, ולכן, אף אם שאר דברים נידונים כמו שהם עתה, את הגרורות יש לדון כמו שהיו בתחילה, שהן שוות לתאנים.

© כל הזכויות שמורות י.א.ה.

bekitsur1@gmail.com

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

תרומות והנצחות:

הורביץ. בנק פאגי (52). סניף 183. חשבון 654248